

Жа́ра Ганна Іванівна
доцент, канд. пед. наук,
доцент кафедри біологічних основ
фізичного виховання, здоров'я і спорту
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
м. Чернігів, Україна

НАУКОВІ ОСНОВИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ ВЧИТЕЛЯ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Ключові слова: *здоров'я, вчитель, сталий розвиток, освіта, компетентність індивідуального здоров'язбереження вчителя, Нова українська школа.*

Key words: *health, teacher, sustainable development, education, teacher's individual health preservation competence, New Ukrainian School.*

Останніми роками освіта набуває усе більшої ваги як головний, а, можливо, і єдиний реальний інструмент переходу людства до сталого суспільства [8]. Найпершим принципом з тих, на яких ґрунтується державна політика у сфері вищої освіти, є «сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти протягом життя» [6]. Так, дійсно, сталий розвиток усе більше включається до формальної освіти дітей та молоді, а також є елементом неперервної освіти дорослих [9; 12]. Втім він вимагає також нових педагогічних моделей, нової педагогічної культури і нового педагогічного змісту [8]. Сучасні світові та євроінтеграційні процеси висувають нові вимоги до системи вищої педагогічної освіти, де трансформації відбуваються набагато швидше:

«конкурентоспроможність педагогічного працівника визначається його професіоналізмом, залежить від рівня кваліфікації, досвіду педагогічної діяльності, майстерності, наявності професійно значущих якостей, зокрема мобільності, особистої відповідальності за власний неперервний професійний розвиток, налаштованості на сприйняття нового, здатності до особистого творчого розвитку, інноваційних пошуків і відкриттів» [7].

Однак, як свідчать численні дослідження, спостерігається зростання глобальних (світових) і локальних (національних) проблем, пов'язаних із погіршенням здоров'я вчителів як професійної спільноти, що повинна бути взірцем життєтворчості для формування культурно-ціннісних установок у молодого покоління. Тому професійна педагогічна підготовка наразі потребує здоров'язбережувальної переорієнтації у напрямі сталого розвитку.

У Галузевій концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013) зазначається, що «метою розвитку неперервної педагогічної освіти є відтворення людського капіталу та інтелекту суспільства для забезпечення сталого людського розвитку країни через якісну підготовку педагогічних кадрів для всієї сфери освіти, створення ефективної системи підготовки та підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників на основі поєднання національних надбань світового значення та усталених європейських традицій забезпечення розвитку педагогів» [4], а у Концепції розвитку педагогічної освіти (2018) – що «підготовка педагогічного працівника має відповідати суспільним запитам, сформульованим у професійних стандартах та стандартах освіти, враховувати світові тенденції та рекомендації впливових міжнародних організацій щодо підготовки педагогів» [7].

У контексті концепції сталого розвитку усе більшої популярності набуває інтенсивний розвиток трансдисциплінарності для формування і розвитку необхідних компетентностей, які визначають подальшу професійну соціалізацію особистості педагога та його конкурентоспроможність у змінному світі, що характеризується умовами невизначеності [3]. Це відповідає вимогам нової моделі освіти [1; 2], яка передбачає підготовку людини до знаходження виходу з кризових ситуацій завдяки випереджальним знанням і системним діям, що співзвучно із закономірностями сучасного (постнекласичного) періоду розвитку загальнонаукової картини світу та універсально-системною цивілізаційною стратегією майбутнього розвитку людства.

Проведений аналіз теоретичних, методичних та соціальних аспектів проблеми формування компетентності індивідуального здоров'язбереження сучасного вчителя у системі неперервної педагогічної освіти у світлі вимог європейського освітнього простору до підготовки учителів показав, що:

а) Сучасний європейський освітній простір в цілому і нова українська школа зокрема висувають підвищені вимоги до вчителя як провідника суспільних змін та освіти в інтересах сталого розвитку. Найважливішими із них є: адаптивність і відкритість до суспільних трансформацій та особливостей нових поколінь учнів; високий професіоналізм і конкурентоспроможність, складовими яких є міждисциплінарне мислення і широкий спектр компетенцій; інноваційність і здатність до навчання протягом життя; професійне та міжгалузеве співробітництво, соціальне партнерство, встановлення та підтримання численних соціальних зв'язків; здатність до організації розвивального та здоров'язбережувального освітнього простору. Зважаючи на такі посилені вимоги,

професія вчителя на сьогоднішній день залишається однією із найбільш фізично виснажливих і стресогенних, яка спричиняє значне алоstaticне навантаження на організм, що призводить до його передчасного зношування, раннього старіння, виникнення синдрому професійного вигорання та захворювань різних органів і систем. Усе це несприятливо позначається на освітньому процесі та, відповідно, на здоров'ї тих, хто навчається.

б) Професійна підготовка сучасного вчителя також набуває освітніх перетворень і спрямовується на: відтворення людського капіталу та інтелекту суспільства; інтернаціоналізацію як поєднання національних надбань та європейських традицій забезпечення професійного розвитку педагогів); неперервність професійної педагогічної освіти впродовж життя; якісну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів для сфери освіти; забезпечення соціального партнерства; виховну модернізацію у системі педагогічної освіти; посилення ролі неформальної освіти у професійному розвитку вчителів.

В межах цих вимог запровадження до професійних стандартів підготовки вчителів питань формування у них компетентності індивідуального здоров'язбереження, профілактики раннього професійного вигорання [5] є запорукою їхньої успішної фахової підготовки і професійної діяльності, а також є перспективним напрямом для педевтологічних досліджень, що вимагає комплексного науково обґрунтованого підходу.

Список використаних джерел

1. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning (2006/962/EC). *Official Journal of the European Union*. 30.12.2006. 9 p.

2. Southwick S. M., Charney D. S. Resilience : The Science of Mastering Life's Greatest Challenges. New York : Cambridge University Press, 2012. 240 p.

3. The Oxford Handbook of Interdisciplinarity. Second Edition / Editor-in-chief R. Frodeman. Associate editors J. T. Klein and R. C. S. Pacheco. Oxford University Press, 2017. 640 p. P. 2.

4. Галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.08.2013 № 1176 URL : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/_(дата звернення: 23.10.2019).

5. Жара Г. І. Технології індивідуального здоров'язбереження і профілактика професійного вигорання вчителя : Навчальний посібник для студентів педагогічних ЗВО. Чернігів, 2017. 136 с.

6. Закон України «Про вищу освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 37-38. С. 2004. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

7. Концепція розвитку педагогічної освіти. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 16 липня 2018 року № 776. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konserciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 23.10.2019).

8. Пометун О. І. Освіта для стійкого розвитку – інновація XXI століття. *Освітні коментарі*. 2011. № 7-8-9. 47 с. С. 7–12.

9. Садовенко А., Масловська Л., Серета В., Тимочко Т. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник 2 вид. К., 2011. 392 с.

10. Стратегія сталого розвитку «Україна–2020»: Схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015.

11. Стратегія сталого розвитку природи та суспільства: навч.-метод. посібник для студ. дист. форми навчання / уклад.: В.А. Пилипко, В.М. Боголюбов, Л.Е. Піскунова. К : Вид.центр НАУ, 2008. 118 с.

12. Стратегія сталого розвитку: можливості і проблеми запровадження в Україні. Аналітична доповідь. Київ, 2013. 64с.

13. Урсул А. Д., Урсул Т. А. Глобальный (универсальный) эволюционизм: предметное поле и проблемная ориентация. *Философия и культура*. 2012. №2(50). С. 6–20.

Жемба Алла Йосипівна,

доцент, к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин

Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ВИСОКОПРОДУКТИВНОЇ ЕКОЛОГО- ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ ВИКЛИКІВ

Ключові слова: *природокористування, екологоорієнтований розвиток, «зелена» економіка, екосистемний підхід, природоресурсний менеджмент.*

Key words: *nature management, ecologically oriented development, “green” economy, ecosystem approach, nature resource management.*

Розглядаючи питання економічного зростання країни, та опираючись на досвід ведучих вітчизняних вчених, можна зробити висновки, що головним чинником